

BBY254 Modern ađ ve Kütüphanecilik Felsefesi II

**Prof.Dr. Tülay Ođuz
DTCF, 2019**

Kütüphanecilik Eğitimi

- Kütüphanecilik eğitiminde modern dönem, 1800'lerin ortalarında başlar.
- Kütüphanecilik eğitiminin ilk biçimleri: Staj, bireysel pratikten öğrenme ve bireysel çalışma şeklindedir....Dewey'nin okuluna kadar
- **1834** yılında SchrettingerViyana'da yayınlanan **Manual of Library Science** başlıklı kitabında, kütüphanecilerin eğitimi için özel bir okul öneriyordu.(Almanya)
- Kütüphanecilik ile ilgili ilk kavramlar... **École Nationale de Chartre(1821)**. programlarında görülür; mezunlar eski yazı arşivcisi diploması alır. 1839'da yapılan düzenlemelerle bu okulun mezunlarına ulusal kütüphanede kütüphaneci olarak çalışma imkanı tanınır;

Kütüphanecilik Eğitimi

- **1850**'den sonra, bu okuldan mezun olanların bir bölümü ulusal kütüphanede çalışmaya başlar; bunlar arasından kütüphanecilik ve bibliyografya tekniklerini geliştiren ünlü kütüphaneciler ve bibliyografyacılara çıkar.
- **1853** yılında Philadelphia'da(ABD) ilk Kütüphanecilik Konferansı düzenlenir.
- Konferansın düzenlenmesinin başlıca nedeni: ABD'de başlatılan **halk kütüphanesi hareketidir**; bu hareket, yaygınlaştırılması planlanan halk kütüphanelerinin **nasıl yönetileceği** ve **dermelerin düzenlenmesinin nasıl olacağı** konularında yeni arayışlara yol açmıştır.

Kütüphanecilik Eğitimi

- Amaç: Halk kütüphanelerinin zenginliğini ve yararlılığını artırmak, iyi kitaplar aracılığı ile bilginin yayımını sağlamaktır.
- Avrupa'da kütüphanecilik eğitimi 1850'den sonra gelişmiştir: Avusturya'da **1864**, Fransa'da **1869**, İngiltere'de **1877** vb. Ancak buralarda yürütülen öğretim programları pek de sistematik değildir; rastgele dersler biçimindedir.
- **1874**....University of Frieberg(Almanya) kütüphane müdürü Dr. F. Rullmann.... «kütüphane müdürlüğüne atanacak kütüphaneciler 3 yıllık bir eğitimi almalıdır; bu eğitimin sonunda bir sertifika almak için sınava girmelidirler» der.

Kütüphanecilik Eğitimi

- Rullman'ın fikirleri ve Almanya'daki gelişmeler, 1876'da ABD'de bir halk kütüphanesi saha araştırmasında dikkate alınır.

Kütüphanecilik eğitiminin ABD'de başlamasında şu 3 olayın etkili olduğu görüşü yaygındır:

- 1-Library Journal'ın yayınlanmaya başlaması;
- 2-ALA'nın kurulmasını sağlayan Philedelphia Konferansı;
- 3- U.S. Bureau of Education tarafından yayınlanan Public Libraries in the United States of America: Their History, Condition, and Management, başlıklı çalışma

- **1876...** ABD.... geniş kapsamlı bir halk kütüphanesi saha araştırması yapılır;
- Çalışmada, kitaplar, okuma ve mesleki eğitimin üniversitede gerçekleştirilmesi gibi konular ele alınır;
- Yazarların kütüphanecilerin eğitimi ile ilgili görüşleri şöyledir:

“Yakında kütüphanecinin kitap bekçisinden daha başka bir konumu olacaktır ve zamanla onun ofisinin bilimsel kapsamı ve değeri anlaşılacaktır; kendisinden beklenen talepleri karşılayabilmesi için ona kütüphane biliminin her alanında/departmanında öğretim olanakları tanınmalıdır” .

- Fransız devrimi ideallerinden ilham alan Melvil Dewey, kütüphanecinin rolü konusunda aynı yenilikçi görüşü paylaşır:

«topluma hizmet eden yetkin ve çalışkan bir kütüphanecinin yaptığı işten daha büyük ve onurlu birşey yoktur».

- Dewey'nin önyayak olduğu okul, 1887'de. **School of Library Economy** adı ile üniversite düzeyinde Columbia Üniversitesi'nde açılır.
- İlk öğrencilerin 17'si kadın 3'ü erkekti. Columbia Üniversitesi kadınları üniversiteye almadığından okul, New York State Library'ye taşındı. Burada 3 yıllık bir eğitimin ardından öğrenciler ustalık(master) diploması aldılar. İlk mezunlar Amerika'da 1887 -1925 yılları arasında açılan çeşitli kütüphanecilik okullarının başına getirildiler.

- **İyi bir kütüphane okulu nasıl olmalıydı?(ALA konferansı, 1910)**
- Kütüphane yöntemleri söz konusu olduğunda **bir kolej kütüphanesi** ile göçmenlerin bulunduğu bir bölgedeki **bir halk kütüphanesi** işinin gereklilikleri değişiklik gösterecektir.
- **Sınıflarda** kitap, harita, ticari kataloglar, resim, doküman, topluluk yayınları, danışma kaynakları vb oluşan sınıflanmış hazır bir derme bulunmalıdır; donanım da yer almalıdır.
- **Kütüphane okuluna giriş koşulları**....akademik gereklilikler....pozisyona uygunluk...yaş (yıl olarak değil deneyim olarak değerlendirilmeli)....kitap incelemeleri gözardı edilmemeli....öğretim yöntemlerinde mim standart sağlanmalı.... Kütüphane ile bağlantılı olan bu okullarda kütüphanenin her departmanında uygulama yapılabilir. Kişi her departmanda çalışabilir olsa da kütüphane işi, kütüphane okulundaki işin yerini alamaz.

- Yalnızca çok az sayıda kütüphane okulu mezunundan **idarenin iş ve finans yönüyle** ilgili bir şeyler yapması beklenmektedir. Oysa iş ve idare yöntemlerini bilmek belediye saymanlıkları, büyük işletmelerde yönetim kurullarıyla olan ilişkilerde kütüphanecinin kendine güven duymasını sağlar ve bütçe hazırlamayı bilmesi nedeniyle saygınlığı artar.
- **Mektup dosyasının**(adres rehberi) **güncel tutulması** tüm yazışmalara hemen cevap verebilmek ve tam olarak istediği materyali bulamadığı için kitap isteğinde bulunan insanlarla posta yoluyla iletişim kurabilmek için
- Bir emlakçının şehirdeki alıcıları izlemesi gibi bir kütüphaneci de aynı azimle **müşteri/okuyucu**(patron) aramayı öğrenmesi gerekir. Kütüphanecinin aynı zamanda en iyi reklamın nasıl olacağını da öğrenmesi gerekir. ...

- Özel eğitim sınıflarında öğrenim görenler için ne yapılabilir, bu bağlamda müfredatımızda bir ders açılabilir mi?
- Kütüphaneci, çocuk kitaplarında olduğu gibi gençlik (16 yaşındaki yabancı kız ve erkekleri kastediyor) kitaplarında da bilgili olmalı...
- ...Kütüphanecinin varlık amacı “doğru kitabı doğru kişiye vermek” olmalı
- ...Staj sınıfları yerel yöntemlerin öğrenilmesi için oluşturulmuştur. Kütüphane yaz okulları da küçük kütüphanelere yardımcı olmak amacıyla...
- Müzelerin yönetimi ve düzenlenmesi konusundaki derslere, şimdi değilse bile gelecekte yer vermek gerekebilir...
- ...öğrenciler teknik konuları çok ayrıntılı öğreniyorlar, bu teknik konuların bazılarını çalışma hayatında öğrenebilirler, oysa kültürü tanımada zayıf kalıyorlaresas hedef kütüphanenin amacını, kütüphane işleri hakkındaki reklam yöntemlerini ve diğer idareye ilişkin konuları bilmeleri olmalıdır;

Staj Dersi: Carnegie Library of Pittsburgh örneğinde şöyle yürütülür:

Staj dersinin **amacı**: o kütüphanedeki küçük pozisyonlar için yerel halkın eğitilmesidir. Kabul için gerekli koşullardan biri, bu şehirde ikamet ediyor olmaktır.

Kurs haftada 3 gün olmak suretiyle 5 ay sürer ve sonunda bir sınava girilir.

Dikey elyazısı, sipariş ve sağlama, sınıflama, **katalog kullanımı**, **danışma**, edebiyat- tarih (sürekli yayınlar, gibi konular öğretilmektedir.

Okuma zevkini aşılama en önemli meseledir.

- Kitaplar ve insanlar konusunda **bilgili, anlayışlı ve sempatik** olmanın bizim işimizin temeli olduğuna inanarak tüm kurs boyunca bu hususlara vurgu yapıyoruz.
- **Dewey'nin Columbia'daki okuluna(1887)** kadar eğitim, staj şeklinde gerçekleştiriliyordu. İlk programlar akademi ve halk kütüphaneleri üzerineydi.
- Dewey'e yönelik eleştiriler:
 - Uygulama odaklı kalması;
 - Topluma hizmet sunan tüm mesleklerde araştırmanın giderek yaygınlaşmasına karşın kütüphanecilik eğitiminin entelektüel hale getirilmemesi;
 - Uzmanlığa giriş için bir yüksekokulu bitirmiş olma zorunluluğunu getirmemiş olması;
 - Teknik konulara fazla yoğunlaşması.

Eleştiriler daha çok eğitimin entelektüel olmadığı yönündedir;

Bibliyografya derlemenin, bir “araştırma” olarak kabul edilmesi

Dewey ve library hand kütüphanelerde kullanılan elyazısı.....**1880’ler...bibliyografik denetim için bir standart...**

Carnegie Vakfı

1915’te bir anket çalışması yaptırarak kütüphanecilerin almış olduğu eğitimin yeterliliğini belirlemeye çalıştı;

C. C. Williamson Raporu.... eğitimde standartlaşma, eğitimin tekniğin ötesinde araştırma temeline oturtulması...büro işleri ile mesleki (uzmanlık gerektiren) işlerin birbirinden ayrılması...bu nedenle uzmanlık eğitiminin üniversitede verilmesi

Chicago Üniversitesi’nde doktora derecesi vermek üzere **Graduate Library School** (GLS) kuruldu(1926) Johns Hopkins Tıp okulu ile Harvard Hukuk okulu örnek alınır...(World Encyclopedia of Library and Information Services 504.s.)

- Uzmanlık eğitiminde benimsenen ideal: **nötrlük, normatiflik**(norm oluşturma) ve **nesnellik**.
- **1948**'de, ALA ustalık(master) unvanını kütüphanecilikte bir **uzmanlık standardı** olarak belirledi.
- ALA eğitimle ilgili standartları daha 1925 yılında kabul etmeye başlamıştı, ama ALA içinde akreditasyon komitesinin kurulması ancak **1956**'da gerçekleşti. (Mircea Regneală)
- **Kütüphane ve Enformasyon Bilimi Eğitimi Derneği** kuruldu. (Association for Library and Information Science Education / **ALISE**)
- **1960 ve 1970** yılları arasında kütüphanecilik eğitimi özellikle ekonomi alanında artan yayın ve enformasyon talebi nedeniyle tamamen dönüştürüldü.
- Okul adları değişmeye başladı; adını ilk değiştiren okul, University of Syracuse oldu. 1970'te okulun adı **School of Information Studies** oldu.

- Onu diğerleri izledi. Bu değişikliklerin teorisyeni Roger Greer idi.
- **1986**'da ALA, **New Directions in Library and Information Science Education** başlıklı çalışmayı yayınladı:
 - İncelenen programların özü: sağlama, kataloglama, sınıflama, kitap dolaşımı, derme geliştirme, indeksleme ve özetleme kütüphaneler arası ödünç verme, danışma süreli yayın kontrolünü içeriyordu.

Bundan 10 yıl sonra, neredeyse bütün çalışma alanları enformasyon teknolojilerinden etkilendi: yönetim, enformasyonun düzenlenmesi, veri tabanlarında arama, derme geliştirme, sosyo-kültürel yönler, matematiksel arama yöntemleri, basılı olmayan materyal, nadir eserler, koruma teknikleri, enformasyon kaynakları, danışma materyali, çocuk kitapları ve hizmetleri vb.

- Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu (IFLA) da kütüphanecilik eğitimi problemleri üzerinde durmaktadır. 2000 yılında, IFLA'nın Eğitimle ilgili seksiyonu (Section on Education and Training), **Guidelines for Library/Information Professional Programs** başlıklı bir eser yayınlamıştır. Doküman üniversitelerin program, personel, öğrenci, idare, bütçe, eğitim kaynakları vb'inin değerlendirilmesi için geniş bir çerçeveye sunar.

Doğudan Bakış:Çin

- **Kütüphanecilik** terimi hümanistik unsurlar içerir...dünya görüşümüzü, kültürel yapımızı tanımlar.....kurum olarak kütüphaneyi tam merkeze oturtur.
 - Kütüphanecilik:
- İnsanlığın yararı için bilginin her türlü kayıtlı biçimini zaman ve mekanın ötesine iletme ve korumaktır.....
- bireyin veya bir grup insanın enformasyon gereksinimleri doğrultusunda enformasyonun seçimi, sağlanması, düzenlenmesi, yayımı ve erişim sağlanmasına ilke ve uygulamalardır.....
- bireylerin yaşamlarının her evresinde insanlığın bilgi birikiminden güvenilir enformasyonu elde ederek kendi bilgisini artırmasına yardım eden bir disiplin ve uzmanlıktır.....

Günümüzün Temel Soruları

- Kullanıcılar bizim onlara bilgi edinmelerinde yardım etmemizi istiyor mu ya da buna ihtiyaç duyuyor mu?
- Kütüphanelerin sağladığı enformasyon kaynaklarını, geçmişin biriktirilmiş bilgi kanıtlarını kullanıcılar arzu ediyor mu?
- Kullanıcılar enformasyon edinirken onun yeterince güvenilir olduğunu önemsiyor mu?
- Geçmişte kullanıcılar enformasyona ulaşmak için kütüphaneciye bağımlıydı.....kütüphaneci güçlü bir aracı idi....enformasyona ulaşmada fiziki, idari, politik engeller vardı.....katalog ve indekslerin kullanımını, enformasyon arama yöntemlerini anlamak ve bilmek kolay değildi....

Son Kullanıcı(end-user) Devrimi:

- CD ROM veri tabanları, Google, serbest içeriğin yaygınlaşması, dijitalleştirme projeleri, sosyal ağlar....
- **OCLC (2005) öğrenci araştırmasına** göre.....aramaya arama motoru ile başlayanlar %84, kütüphane web sayfası ile başlayanlar %1.....kullanıcı ile ilişkiler değişiyor, alarm zilleri çalıyor...
- Kullanıcıların bilgiye erişimde kütüphaneye oranla daha çekici bir alternatifi var....kendisiyle daha az kontak kuran kullanıcıyı kütüphane nasıl gözlemleyecek, inceleyecek ve onun enformasyon gereksinimini karşılayacak hizmetler tasarlayacak?

- ...Kütüphanecilik artık, arka ofis merkezli değildir; kullanıcının bulunduğu ön safta yer almalıdır.... , insan-insan ilişkilerinde hızlı davranmaya güçlü **halkla ilişkiler ve kamuoyu oluşturmaya** ihtiyacı var....
- Kütüphaneciler bir öğrenme veya iş çevresinde bir araştırma veya çalışma grubunun parçası olarak **enformasyon mimarı veya yöneticisi** olmalı....**danışma kütüphanecisi**.....kullanıcı sanal kütüphanesi....
- Kütüphanelerin görünür rolü, **enformasyona erişim** sağlamasıdır....Google'ın kitap dijitalleştirilmesi, Microsoft açık içerik, üniversitelerin kurumsal arşivleri...bibliyografik kontrolün geleceği işbirlikçi, ademi merkezîyetçi, uluslar arası kapsamlı ve web tabanlı olacak.....

- Bizim **iddiamız aracı olduğumuz yönündeydi...**bu işlevi, kullanıcının istediği enformasyonu elde etmesine yardımcı olmak olarak alsak bile kütüphanecinin **aracılık rolü başka birçok biçimde ifade edilebilir:**
- Katalogcuların sağladığı **bibliyografik enformasyon**, bir aracılık biçimidir
- Kitapların raflarda sınıflanmış biçimde düzenlenmesi ve kullanıcıya **göz gezdirme** olanağının sağlanması bir başka biçimdir.
- Kütüphanecilerin kullanıcıların bir veri tabanına erişimi için **aracılarla** uygun bir fiyat için **pazarlık** etmesi de bir aracılık biçimidir.

O halde aracılık çok boyutludur. Eğer kütüphaneciler enformasyon çevresi ile kullanıcılar arasında oynadığı **orta adam rolünü görünür kılabilir ve bu noktada katma değer yaratabilirse, aracılık her zaman olacaktır.**

- British Library ve U.K. Joint Information System Committee'nin gençler(**Google jenerasyonu**) üzerinde yaptığı arama ve araştırma davranışı çalışmasına göre:
- gençler teknolojiyi yoğun kullansalar da enformasyon okuryazarlığı becerileri zayıftır.... **dijital okuryazarlık X enformasyon okuryazarlığı**....
- gençler dahil herkes **dikey arama** yapmaktansa **yatay arama** yapmaktadır
- bakmak ve okumaktan çok online navigasyon için zaman harcamaktadırlar
- Enformasyon gereksinimleri konusundaki kavrayışları zayıftır..... etkili arama stratejileri geliştirememektedirler..... eriştikleri sayfalar ilgili yargıya varmakta güçlük yaşıyorlar....bu kes yapıştır jenerasyonunda intihal ciddi bir sorundur

- Kütüphane kataloğu kütüphanenin kalbidir; kütüphanenin gücünü, onun sınıflama sistemini, otoriteyi ve sözcük denetimini, izlemeyi, bulma kurallarını, sembolize eder;
- Kütüphanedeki her birimin kütüphane kataloğunda bir kaydı vardır. ...herşey düzenlenmiş, yapılandırılmış, kontrollü, tanımlanabilir, erişilebilir, izlenebilirdir;
- Kataloglar veya diğer dizin sistemleri, bilgi birimleri arasında bir ilişkiler ağı yaratır ki bu, kullanıcıların yeni sonuçlar çıkarmasını, yorumlar yapmasını sağlar;

Kütüphanecilerin Sahip Olması Gereken Beceriler: İşveren Görüşleri

- “Kütüphaneci teknolojiyi kullanmayı bilmek kadar teknolojinin nasıl değişeceği konusunda da bir **vizyona** sahip olmalı, şimdiki yatırım ve kararlar üzerinde bunun nasıl bir etkisi olacağını öngörebilmeli” (Eino Sierpe 2004)
- Eski kütüphanecilik (**bilgi yayımı için bilginin depolandığı yerler**) ile elektronik kütüphanecilik arasında dengenin sağlanması....
Kütüphanecilerin denge noktasını bulabilmesi için **eleştirel düşünme becerisine** sahip olması gerekir.....Kütüphanelerin misyonlarından biri **enformasyon bölünmesini** ortadan kaldırmaktır. Kütüphaneciler **hizmet, PR ve yetiştirme** üzerinde durmalıdır

- **Merak** aklın/zekanın işaretidir. Merak, keşfetme ve öğrenme bilgili olmanın önkoşuludur..... Sorulara yeni perspektif katabilmek, konular arası ilişkileri görebilmek; bu yalnız aramanın nerede nasıl yapılacağını bilmek değildir; daha başka nelerin keşfedilebileceğini bilmektir.(K Bridges, 2003)
- Yeni bilgi kaynakları kullanımı konusunda kütüphaneci **eğitici bir rol** üstlenmelidir..... Merak, yaratıcı çözümler bulmak, dürüstlük, bütünlük doğruluk/netlik, dinleme, anlama, yardım (enformasyon bolluğunda kullanıcının kendi yolunu bulmasını öğretmek).....(Gordon Dunsire 2001)
- İşe alınacak adaylarda aranan özellikler: internet ve teknolojiyi bilme olarak görülüyor ama benim için bir yazılımı iyi bilmesi değil, **öğrenmeye istekli olanı** tercih ediyorum.(Alison Hopkins, halk kütüphanecisi)
- Artık iş tanımlarına göre aranan nitelik: **yenilikçi ve ileri görüşlü olma** yani hızlı değişen çevreyle baş edebilecek bir kişi olması(Melinda Dermody)

- **1999**'da, ALA'nın düzenlediği **ilk eğitim uzmanları kongresi** (Congress on Professional Education)...
- Kongre, ... "**genel kütüphaneci**"nin becerilerini tanımladı:

dokümanların seçim ve düzenlenmesine yönelik ilkeler ve yöntemler.... farklı enformasyon gereksinimlerinin analiz ve değerlendirilmesine yönelik enformasyonun üretilmesi, yayımı ve kullanımı.... **enformasyon eğitimi yöntemleri oluşturmak ve geliştirmek**.... liderlik stratejisi.... **LIS eğitimindeki eğilimleri analiz edebilme ve alana uygulayabilme**..... temel bilgi erişim bilgisi. ...

- **ALISE** tarafından **2000** yılında yapılan bir surveye göre, master derecesi almak için gereken saat, okullara göre 36 ile 54 arasında değişiyordu. Oysa 1970'den önce hiçbir okuldaki program 36'dan fazla saat içermiyordu. Seçmeli saat oranı 100'e çıkmıştı....

Bugünlerde, eğitim programları 4 temel unsura göre gruplanmakta: **enformasyon kullanıcıları,**
teknoloji,
erişim ve
enformasyon

- Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu (**IFLA**) da kütüphanecilik eğitimi problemleri üzerinde durmaktadır.
- **2000** yılında, IFLA'nın **Eğitimle ilgili seksiyonu** (Section on Education and Training), **Guidelines for Library/Information Professional Programs** başlıklı bir eser yayınlamıştır.
 - Doküman üniversitelerin program, personel, öğrenci, idare, bütçe, eğitim kaynakları vb.'inin değerlendirilmesi için geniş bir çerçeve sunar

Kaynaklar

- Bulletin of the American Library Association, Vol. 4, No. 5, PAPERS AND PROCEEDINGS OF THE THIRTY-SECOND ANNUAL MEETING OF THE AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION (September, 1910), pp. 776-786
- Librarianship: What is it about now? CHOY FATT CHEONG, University Librarian, Nanyang Technological University LAS CONFERENCE 2008: Innovate to Serve. 8-9 May 2008. <https://www.youtube.com/watch?v=izl7-MXaEUQ>
- Abbott, Andrew. Professionalism and the Future of Librarianship. Library Trends, v46 n3 p430-43 Win 1998
- Ziheng Liu. The Basic Theoretical Study of Library Science in China. Journal of Library and Information Science(october 1993)
- Mircea Regneală. Education in Library and Information Science; An overview of Contemporary Librarianship Education.